

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Η πρώτη ομαδική δραστηριότητα μέσα στο χρόνο που μπορεί να συνδεθεί με το παιχνίδι και τον αθλητισμό είναι το κυνήγι. Με το τέλος του Πρωτόγονου Κομμουνισμού και την αρχή δημιουργίας κοινωνικών τάξεων και οικονομικών ανισοτήτων - μέσω των πολέμων - προέκυψαν πολλά αθλήματα, όπως τοξοβολία, αρματοδρομία, ακοντισμός, ξιφασκία. Οι πρώτες μορφές αθλητισμού ανιχνεύονται στους ανατολικούς λαούς. Στην Αίγυπτο κατά την τρίτη χιλιετία π.Χ και περισσότερο στη δεύτερη, στην Κίνα, στην Μινωική Κρήτη και Θήρα, στην Μυκηναϊκή Ελλάδα καθώς και στην Αμερικανική Ήπειρο. Στην Ελλάδα οι αγώνες ήταν από πολύ παλιά συνδεδεμένοι με θρησκευτικές εκδηλώσεις και αποτελούσαν μέρος της λατρείας μιας θεότητας. Επίσης συνδέονταν με θρησκευτικές αγροτικές γιορτές για την ευφορία της γης και νεκρικές λατρείες.

Η εδραιωμένη παράδοση των μυκηναϊκών χρόνων εξελίχθηκε και συμπληρώθηκε στους αιώνες που ακολούθησαν, μέχρι τα υστερογεωμετρικά χρόνια, εποχή των Ομηρικών επών. Στην Ιλιάδα, ο Αχιλλέας οργανώνει επιτάφιους αγώνες προς τιμή του νεκρού φίλου του Πάτροκλου. Ήδη από τους αγώνες εκείνους, το κίνητρο συμμετοχής δεν ήταν μόνο Ιερό. Τα έπαθλα που προσφέρει ο ίδιος ο Αχιλλέας είναι: όμορφες σκλάβες, άλογα, βόδια, μουλάρια, τρίποδες, λεβέτια, κούπες, χρυσάφι, σίδηρο. Οι ομηρικοί ήρωες αγωνίζονται σε αθλήματα που ταιριάζουν στην πολεμική κοινωνία ενός εκστρατευτικού σώματος, όπως Αρματοδρομία, Πυγμαχία, Πάλη, Δρόμος, Οπλομαχία, Δίσκος, Τοξοβολία με στόχο και Ακόντιο. Μπαίνουν ακόμη και στοιχήματα, όπως του Ιδομενέα και του Αίαντα Λοκρού για το ποιά άλογα θα έρθουν πρώτα, του Εύμηλου ή του Διομήδη. Στην Πάλη, ο Αχιλλέας κρατά ίσες αποστάσεις ανάμεσα στον Αίαντα και τον Οδυσσέα (τους οποίους εξίσου συμπαθεί), κηρύσσοντάς τους ισόπαλους, πριν τελειώσει ο αγώνας. Σαν καθορισμένο στόχο στην τοξοβολία, είχαν ένα περισσότερι, δεμένο στο κατάρτι καραβιού (λές και χάθηκαν άλλα αντικείμενα). Στο τελευταίο αγώνισμα, το Ακόντιο, καθώς σηκώνεται να λάβει μέρος ο ίδιος ο αρχηγός του στρατού Αγαμέμνωνας, ο Αχιλλέας τιμώντας την ιδιότητά του (αποδοχή ανώτερης εξουσίας), αποφασίζει να του δώσει το έπαθλο χωρίς να γίνει αγώνας, παρά τις σταθερές κόντρες που είχε μαζί του.

Η περιβόητη προτροπή του Πηλέα στο γιό του Αχιλλέας, όταν ξεκινούσε για τον Τρωϊκό πόλεμο, "Αιέν αριστεύειν και υπείροχον έμμεναι άλλων" (πάντα να είσαι ο πιο καλός και να ξεπερνάς τους άλλους), φωτίζει και ερμηνεύει τη στάση και ιδανικά όχι μόνο των ομηρικών ηρώων, αλλά του Έλληνα σε όλη τη διάρκεια ιστορικής πορείας του αρχαίου κόσμου. Στην Ιλιάδα, οι ήρωες πολεμιστές "αριστεύουν" καθημερινά ασκώντας την πολεμική "αρετή" και "ανδρεία" τους. Ο ίδιος ο Αχιλλέας, αποτελεί ιδανικό πρότυπο "τέλειου" νέου. Αρχέτυπο, σύμφωνο με την αριστοκρατική κοινωνία των αρχαϊκών χρόνων. Ο Πηλέας, διαλεχτός των Θεών, που αξιώθηκε να έχει σύζυγό του την όμορφη, αθάνατη Νηρηίδα Θέτιδα, είναι ο πατέρας που πρέπει να ζηλεύει κάθε άνθρωπος τέτοιας γενιάς. Και η αγωγή που είχε ο Αχιλλέας από τον Κένταυρο Χείρωνα, στην σοφία, γυμναστική, ιατρική, μουσική, είναι εκείνη που θα δώσουν τα αριστοκρατικά γένη στα παιδιά τους. Δεν μνημονεύεται βέβαια ο ηγεμονικός, καταπιεστικός ρόλος του, όπως και των άλλων Ελλήνων αρχηγών, στα Πάτρια Εδάφη με την ύπαρξη υπηκόων και σκλάβων.

Εκτός από τους πρώτους Ολυμπιακούς αγώνες που έγιναν το 776 π. Χ., ακολούθησαν τα Πύθια, Ίσθμια, Νέμεα. Όλοι τους τελούνταν στους πιο ιερούς χώρους κάτω από την προστασία των Θεών. Από πολύ νωρίς αυτό γενικεύτηκε σ' όλους τους τόπους αθλητικών διοργανώσεων, εκτός των άλλων, επειδή η διασκέδαση και το παιχνίδι - συχνότατα όμως και τα πιο αιματηρά σπορ - μπορούσαν να προσελκύσουν περισσότερους προσκυνητές, στον κατά τα άλλα ανιαρό κόσμο της προσευχής. Δεν είναι τυχαία άλλωστε η ρήση του βαρώνου Ντε Κουμπερτέν, ο οποίος εμπνεύστηκε την αναβίωση των Ολυμπιακών αγώνων το 1896 στην Αθήνα: "Για μένα, ο αθλητισμός αποτελεί θρησκεία, με εκκλησία, με δόγμα, με τελετουργικό".

Εκτός από την αποπνικτική ζέστη της κοιλάδας, τον συνωστισμό των επισκεπτών, την τσίκνα των σφαγίων της θυσίας, οι πλουσιοπάροχοι αμοιβές των Ολυμπιονικών (από μετρητά τη στιγμή της νίκης μέχρι φοροαπαλλαγές και αναβολή στράτευσης), οι λαβολιές κατά την διάρκεια του αγώνα παραβαίνοντας τον ιερό όρκο στο Δία για το "ευ αγωνίζεσθαι", τα στοιχήματα, οι απάτες και οι αποδοκμασίες του πλήθους, καταρρίπτουν τον μύθο του καθαρού ιδεώδους της συμμετοχής και όχι της νίκης, στην Αρχαία Ελλάδα. Μεταξύ των καλύτερων "επαγγελματιών" αθλητών της Ολυμπίας κυκλοφορούσε η έκφραση "Το στεφάνι ή θάνατος", δείχνοντας ότι η νίκη δεν ήταν ποτέ αμελητέα. (Οι Αζτέκοι και οι Μάγια ερμηνεύοντας το παραπάνω κατά γράμμα πρόσφεραν ανθρωποθυσίες με τους ηττημένους των μεγάλων αγώνων, ενώ οι Ιάπωνες τοξότες του αγωνίσματος γιαμπούσαμε, τον 6° αιώνα, αν δεν πετύχαιναν το στόχο, ήταν υποχρεωμένοι να αυτοκτονήσουν). Στην Αθήνα ο Σόλωνας θέσπισε νόμο, με τον οποίο παρεχόταν στον Ολυμπιονίκη ένα έπαθλο πεντακοσίων δραχμών. Αν αναλογιστούμε ότι ένα πρόβατο ή ένας μέδιμνος δημητριακών κόστιζαν μία δραχμή, οι πεντακοσιομέδιμνοι αποτελούσαν την ευρωστότερη οικονομική τάξη. Ο Δίων ο Χρυσόστομος αναφέρει ότι ορισμένες πόλεις έδιναν στους ολυμπιονίκες πέντε τάλαντα, ποσό τεράστιο αν σκεφτούμε ότι ο Σόλωνας είχε ορίσει την αξία του αττικού τάλαντου σε 6000 δρχ. Μία από τις σημαντικότερες διακρίσεις ήταν και η ισόβια σίτηση με δημόσια δαπάνη στο Πρυτανείο, που τοποθετούσε τους Ολυμπιονίκες στην ίδια βαθμίδα με τους σημαντικότερους αξιωματούχους, πολίτες και ευεργέτες της πόλης. Από το δεύτερο μισό του 5^{ου} αι. π.Χ. τους παρέχον και φορολογική απαλλαγή.

Στα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια υπάρχουν περιπτώσεις που και άλλες πόλεις εκτός της πατρίδας, τιμούσαν έναν ολυμπιονίκη απονέμοντάς του το δικαίωμα του πολίτη και επιτρέποντάς του συμμετοχή στη Βουλή. Σε πολλά μέρη η Ολυμπιακή νίκη αποτελούσε έναν από τους βασικούς λόγους για να αναδειχθεί κάποιος στρατηγός ή και αρχηγός μιας αποικίας. Ηγεμόνες, βασιλιάδες και τύραννοι αποθανάτισαν τη νίκη τους κόβοντας νομίσματα, μεγενθύνοντας εκτός από την εκμετάλλευση και την αλαζονεία τους (Φίλιππος Β' της Μακεδονίας, Τύραννος Αναξίλαος του Ρηγίου). Υπήρξαν επίσης περιπτώσεις χρηματισμού. Ο Θεσσαλός Εύπωλος κατά την 98^η Ολυμπιάδα δωροδόκησε τους Αγήνωρα από Αρκαδία, Πρύτανη από Κύζικο και Φορμίωνα από Αλικαρνασσό. Ο Αθηναίος Κάλπιπος, που είχε αγωνισθεί στο Πένταθλο, εξαγόρασε τους μελλοντικούς ανταγωνιστές του με χρήματα κατά την 112^η Ολυμπιάδα.

Αθλητές είχαν το δικαίωμα να δηλωθούν σαν πολίτες άλλης πόλης, για να τιμήσουν τον άρχοντα της πόλης, λόγω φιλίας ή υποχρέωσης. Επίσης όταν άλλη πόλη τους πρόσφερε δώρα και τιμές ή και όταν τους είχε διώξει η πατρίδα τους, για να τους τιμωρήσει ή εκδικηθεί. Ο Άστυλος από τον Κρότωνα της Κάτω Ιταλίας, στις δύο από τις τρεις Ολυμπιάδες που νίκησε (74^η και 75^η) δηλώθηκε Συρακόσιος για να τιμήσει τον φίλο του τύραννο Ιέρωνα. Ο Ολυμπιονίκης Δίωνας από την Καυλωνία της Κάτω Ιταλίας, μετά από προσφορά χρημάτων, πείστηκε να δηλωθεί επίσης Συρακόσιος χαρίζοντας πολλές νίκες στην νέα του πατρίδα. Το φαινόμενο να αγωνίζονται αθλητές μόνο και μόνο για τα χρήματα έπαιρνε βαθμιαία στα Ελληνιστικά χρόνια σοβαρές διαστάσεις, χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα ανακοπής. Η επαγγελματισμός του αθλητισμού δεν ήταν ένα μεμονωμένο συμβάν, ήταν επακόλουθο της τότε πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής των Ελλήνων, και ήταν στενά συνδεδεμένο με την ίδια την εξέλιξη του αθλητισμού, δηλαδή με τη βελτίωση των όρων αθλήσεως, την ειδικευση των αθλητών και τις μεγάλες επιδόσεις. Στην ανάπτυξη του μεγάλο ρόλο έπαιξε και το γεγονός πως οι χρηματικές αμοιβές γίνονταν ολοένα και μεγαλύτερες.


Η συμμετοχή στους Ολυμπιακούς, καθώς και σε όλους τους Πανελλήνιους ή τοπικούς αγώνες των πόλεων, δεν ήταν ελεύθερη. Οι αγωνιστές έπρεπε να είναι Έλληνες. Απαγορευόταν η συμμετοχή στους βαρβάρους και δούλους. Έπειτα από την υποδούλωση της χώρας στους Ρωμαίους, γίνονταν δεκτοί και οι Ρωμαίοι εκτός των Ελλήνων. Δικαίωμα παρακολούθησης των αγώνων είχαν όλοι, ακόμα και οι βάρβαροι, δούλοι, εταίρες, εκτός από τις παντρεμένες (μη παρθένες) γυναίκες. Ο Πausanias λέει με σαφήνεια, όταν μιλάει για τον αποκλεισμό των γυναικών: "Παρθένους δε ουκ εἰργουσι θεάσθαι". Συνιστά τεράστιο παράδοξο, πέρα από την κατάφωρη διάκριση, να επιτρέπεται η θέα σκληρών αγώνων στις ανύπαντρες (για την εποχή, παρθένες) κοπέλες και να απαγορεύεται στις μητέρες και γυναίκες των αγωνιστών. Μόνο μια γυναίκα παρακολουθούσε τους αγώνες, μέσα στο στάδιο. Η Ιέρεια της Δήμητρας Χαμύνης, στην οποία δινόταν αυτό το τιμητικό αξίωμα από τους Ηλείους κάθε τέσσερα χρόνια. Η τιμωρία για τις γυναίκες που θα παρέβαιναν τον απαγορευτικό νόμο, κατά τον Pausanias, ήταν αυστηρή: Όσες θα τολμούσαν να παρευρεθούν στους αγώνες ή και να περάσουν ακόμη τον Αλφειό ποταμό, τις ημέρες που γίνονταν οι αγώνες, θα τις γκρέμιζαν οι Ηλείοι από τους ψηλούς απόκρημνους βράχους του όρους Τυπαίου. Η μόνη που παραβίασε αυτό το νόμο και δεν τιμωρήθηκε ήταν η Καλλιπάτειρα, κόρη του Διαγόρα, που ήταν κόρη, αδελφή και μητέρα Ολυμπιονικών. (Διάκριση στην διάκριση!). Παρόλο που οι γυναίκες αποκλείονταν από τους αγώνες, υπήρχε περίπτωση να αναγορευτούν νικήτριες. Αυτό γινόταν στους Ιππικούς αγώνες, όπου νικητής δεν στεφόταν ο ιππέας ή ο ηνίοχος, αλλά ο ιδιοκτήτης του αλόγου ή του άρματος (Άλλη αδικία). Στην αρχαία Ελλάδα, γυναίκες μπορούσαν να συμμετάσχουν μόνο στους αγώνες των Ηραίων, όμως τον κεντρικό ρόλο σ' αυτούς κατείχαν οι τελετές για την γονιμότητα. Στους σύγχρονους αγώνες ο Ντε Κουμπερτέν επέτρεψε απρόθυμα την συμμετοχή των γυναικών. Η σημαντικότερη γυναίκα που αναμείχθηκε μέχρι σήμερα στο Ολυμπιακό κίνημα ήταν η σκηνοθέτιδα Λένι Ρίφενσταλ, της οποίας όμως το επικό έργο "Ολυμπία" ήταν κι αυτό ένας ύμνος στο αντρικό σώμα. (Κάποιοι θεωρούν ότι πιο σημαντική είναι η Γιάννα!!). Κατά τα άλλα, οι αρχαίοι Έλληνες το έπαιζαν Δημοκράτες αποδεχόμενοι την ομοφυλοφιλία, όχι μόνο σαν σεξουαλική παρέκκλιση, αλλά και σαν στιλ. Δεν είναι τυχαίο ότι η ρίζα της λέξης γυμνάσιο (γυμναστήριο) βρίσκεται στη λέξη γυμνός, η οποία δεν έχει καμία σχέση με τον αθλητισμό. Όπως δεν είναι τυχαίο ότι οι αθλητές των Ολυμπιακών αγώνων, αγωνίζονταν ολόγυμνοι μπροστά σε ανδρικό μόνο κοινό, με την εξαίρεση της Ιέρειας της Δήμητρας. Όπως δεν είναι τυχαίο ότι οι γυναίκες αποκλείονταν από την αρχαία αγορά, χώρο συνάντησης και φιλοσοφίας των ανδρών. Οι άνδρες θεωρούνταν "άνωτερο" είδος από τις γυναίκες, γι' αυτό επιτρεπόταν και ο μεταξύ τους Έρωτας (έστω Πλατωνικός), ενώ οι γυναίκες - σύζυγοι περιορίζονταν στον αναπαραγωγικό κυρίως ρόλο τους! (Ο Αριστοτέλης τις περιγράφει περίπου σαν τεκνοποιητικές μηχανές!). Για ασύδοτες σεξουαλικές απολαύσεις υπήρχαν και οι Εταίρες που συμμετείχαν παντού! Ο αθλητισμός θεωρούνταν αντρική υπόθεση για μεγάλο διάστημα, ούτως ώστε ήταν δύσκολο να διεκδικήσει την οικουμενικότητα άλλων ανθρώπινων εγχειρημάτων.

Τελικά, παρά τα όσα αναφέρει η παράδοση, οι αρχαίοι Έλληνες συχνά δεν διέκοπταν τους πολέμους εξαιτίας των αγώνων (σπάσιμο εκκευρίας), ούτε οι αγωνιζόμενοι ήταν απλά μια χαρούμενη παρέα ερασιτεχνών που έτρεχαν ολόγυμνοι για την ιδέα της συμμετοχής. Τα αθλήματα στην αρχαιότητα - και πολύ περισσότερο σήμερα, που τόσα πολλά παιδιά παρακολουθούν φημισμένους και πάμπλουτους αθλητές - αστέρες σε δράση - διαμορφώνουν τις αξίες μας.

Κάθε ανταγωνιστικό άθλημα περικλείει από τη φύση του μια αντίφαση. Ενώ αποτελεί μέσο ψυχαγωγίας, υπόκειται ταυτόχρονα σε αυστηρούς κανόνες, περισσότερο από πολλές άλλες πτυχές της ζωής μας, καταλήγοντας συχνά στην υποδούλωση! Όλα τα ανταγωνιστικά αθλήματα έχουν τις ρίζες τους στο ξεκίνημα της κοινωνικής διαίρεσης και εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο. Καταργώντας τα, δημιουργούμε τον τεράστιο χώρο έκφρασης της ενστικτώδους ανάγκης για φυσικό, ελεύθερο παιχνίδι!

Καταργώντας τα αίτια των ατομικών και συνολικών κοινωνικών και οικονομικών διακρίσεων, γινόμαστε ελεύθεροι άνθρωποι!

ΑΓΩΝΕΣ ΕΞΕΓΕΡΤΙΚΟΙ - ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΚΟΙ!
ΟΧΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ - ΥΠΟΔΟΥΛΩΤΙΚΟΙ!

 Αντιολυμπιακή Δράση